

УДК 339.543.3

Микитин О. З.,

expertus.lviv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9016-6757,

к.т.н., доц., доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ АВТОТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ВВОЗЯТЬ ІЗ США ТА КАНАДИ

Анотація. У статті проаналізовано світовий та вітчизняний автомобільний ринок, зокрема наведено динаміку світового продажу автомобілів, кількість виготовлених автомобілів на 1000 жителів у розрізі кожної країни, охарактеризовано вторинний ринок автомобілів в Україні, його основні тенденції. Визначено процедуру митної вартості нерозмитненого та незареєстрованого в Україні автомобіля, ввезеного із США, зокрема перераховано відомості про автомобіль, які враховуються в обов'язковому порядку; розраховано ринкову вартість дорожніх транспортних засобів, що ввозяться на митну територію України, із застосуванням методу прямого порівняння, перераховано фактори підвищення та зниження митної вартості автомобіля. Встановлено критерії ідентифікації автомобілів при здійсненні автотехнічної та автотоварознавчої експертизи; наведено відомості, які можна отримати в результаті перевірки VIN-коду, а також джерела перевірки правильності інформації VIN-коду. Здійснено теоретичні узагальнення з проблеми дослідження; систематизовано критерії ідентифікації при здійсненні автотехнічної та автотоварознавчої експертизи; розроблено нові критерії підтвердження та визначення ціни ввезених транспортних засобів; удосконалено методичні прийоми процедури визначення митної вартості нерозмитненого та незареєстрованого в Україні автомобіля, ввезеного із США. Практично застосовано нові критерії підтвердження та визначення ціни транспортних засобів, ввезених із США та Канади, а також застосовано критерії ідентифікації при здійсненні автотехнічної та автотоварознавчої експертизи під час перетину митного кордону.

Ключові слова: автомобільний ринок, митна вартість, ідентифікація, автотоварознавча експертиза.

Mykytyn O. Z.

expertus.lviv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9016-6757,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Economic and Customs Activity, Lviv Polytechnic National University, Lviv

FEATURES OF AUTO-COMMODITY EXPERTISE OF VEHICLES IMPORTED FROM THE USA AND CANADA

Abstract. The article analyzes the world and domestic car market, including the dynamics of world car sales, the number of cars manufactured per 1000 inhabitants in particular countries, characterizes secondary car market in Ukraine as well as its main trends. The procedure for the customs value of a customs-uncleared and unregistered in Ukraine car imported from the USA has been determined, including the obligatory information about the car; the market value of road vehicles imported into the customs territory of Ukraine is calculated using the direct comparison method, the factors of increase and decrease of the customs value of the car are listed. The criteria for identifying cars in carrying out auto-technical and auto-commodity expert examination are established; the information that can be obtained as a result of VIN-code verification is provided as well as the sources for verifying the VIN-code info. Theoretical generalizations on the research problem are made; the identification criteria in the performance of auto-technical and auto-commodity expertise are systematized; new criteria for imported vehicles price confirmation and determination have been developed; the methodical tools of determining the customs value of customs-uncleared and unregistered in Ukraine car imported from the USA have been improved. New criteria for the price confirmation and determination of imported from the USA and Canada vehicles, as well as the identification criteria for the implementation of auto-technical and auto-commodity expertise during the crossing of the customs border have been practically applied.

Key words: automotive market, customs value, identification, auto-commodity expertise.

JEL Classification: C91; L62

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1221-2020-23-22>

Постановка проблеми. Світовий автомобільний ринок у сучасних умовах – це один з найбільш розвинених товарних ринків світу, на якому сконцентрована величезна кількість виробників та продавців автотранспортних засобів. Він відрізняється постійною і жорсткою конкуренцією між виробниками, особливо в сегменті легкових автомобілів. Провідні світові автоконцерни ведуть постійну боротьбу за споживачів, здійснюючи пошук нових ринків збуту автомобільної продукції.

Автомобільний ринок відноситься до однієї з динамічно розвинутих галузей української економіки. Останнім часом популярності набула купівля автомобіля за кордоном, особливо на аукціонах в США (Copart, Iaaі тощо), де можна придбати автомобіль преміум-класу за досить прийнятною ціною. Навіть після доставки та “розмитнення” такого авто в Україні можна зекономити до 50 % його вартості [1].

За декілька років імпорт вживаних автомобілів із США перетворився на один з основних каналів постачання легкових автомобілів в Україну. Зокрема, за останні п'ять років цей показник зріс, що пов'язано з суттєвими перевагами при купівлі легкових транспортних засобів саме в США та Канаді. Проте визначення ціни таких транспортних засобів, зокрема при їх митному оформленні на території України, потребує розроблення та застосування окремих специфічних методів та методик автотоварознавчої експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Постійні зміни у політико-економічному, соціальному середовищі та їх вплив на світовий автомобільний ринок обумовлюють постійну увагу до вивчення цього питання вченими та фахівцями-практиками, такими як Калініна Ю. О., Леснікова М. В. та іншими [2, с. 12; 3, с. 61], в контексті впровадження єдиного підходу при здійсненні експертизи транспортних засобів, ввезених із США та Канади; застосування критеріїв ідентифікації авто при здійсненні автотехнічної експертизи.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичний огляд світового та вітчизняного ринку легкових автомобілів, аналіз його аспектів в розрізі автотоварознавчого дослідження, встановлення процедури вартості колісних транспортних засобів, зокрема митної вартості нерозмитненого та незареєстрованого в Україні автомобіля, ввезеного із Сполучених Штатів Америки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Масштаби сучасної автомобілебудівної промисловості вражають не лише своїм обсягом, але й динамічністю розвитку та впровадженням інновацій. За останніми підрахунками у світі нараховується більше 1 млрд автомобілів, а вартість їх серійних версій може коливатися від 3 тис. дол. США (TATA Nano – Індія) до 3 млн дол. США (Bugatti Chiron – Франція) [1]. Аналізуючи сучасний стан світового автомобільного ринку, слід зазначити, що в географічному розрізі ситуація істотно відрізняється в різних регіонах планети (табл. 1).

З даних, наведених у табл. 1, видно, що найбільш забезпечена автомобілями країна – Сан-Марино, друге місце належить державі Монако, США знаходяться на 3 місці і кількість автомобілів на 1000 осіб становить 797, Україна опинилася на 71 місці. На рис. 1 відображено зміну світових продажів автомобілів за період з 2010 по 2019 рік.

З даних, наведених на рис. 1, видно, що з кожним роком виробництво автомобілів зростає, ринок стає більш насиченим та конкурентним.

Загалом за 2019 рік у світі продано 66,4 млн штук автомобілів, при цьому велику частку від загального відсотка проданих машин становлять авто, що були у використанні. Тобто має місце також вторинний ринок, на якому продавцями можуть виступати не тільки автодилери, а й приватні особи та торгові представники фірм-реалізаторів б/в автомобілів.

Таблиця 1

Кількість автомобілів на 1000 жителів у різних країнах світу

Місце	Країна	Кількість автомобілів на 1000 осіб
1	Сан-Марино	1263
2	Монако	899
3	США	797
16	Японія	591
19	Франція	578
20	Німеччина	572
46	Білорусь	362
57	Росія	293
71	Україна	202
138	Узбекистан	37

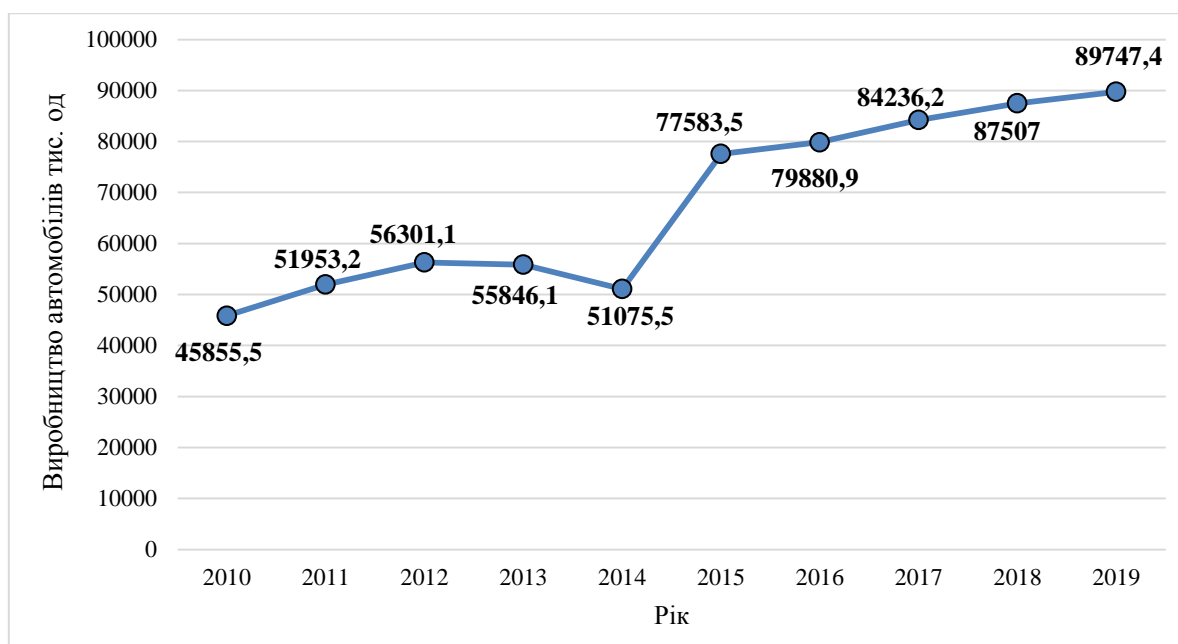

Рис. 1. Динаміка світового продажу автомобілів

Вторинний автомобільний ринок України в 4 рази перевищує обсяги купівлі нових автомобілів. Основним джерелом вживаних авто в нашій державі є саме американські страхові аукціони. Згідно із статистичними даними з січня по серпень 2019 року в Україні вперше стали на облік близько 200 тисяч б/в автомобілів. Частка транспортних засобів з Америки перевищила 80 %. За думкою експертів, головною перевагою американських транспортних засобів є їх ціна. Залежно від сегмента економія на купівлі авто, ввезеного із США, може досягати до 60 % (порівняно з цінами на ринку України), але в більшості випадків – до 35-40 % [4].

Залежно від змін розміру мита на ввезення американських автомобілів кількість бажаючих ввезти авто із США значно збільшується, оскільки в більшості випадків автомобіль, ввезений з Америки, виявиться значно дешевшим, ніж придбаний у країнах ЄС. Процес придбання автомобіля на території США характеризується повною прозорістю та необмеженістю з боку державних установ. Після придбання необхідно визначити вартість автомобіля під час перетину кордону України – без врахування митних платежів та зборів, нерозмитненого і незареєстрованого в Україні автомобіля станом на момент виконання експертного дослідження. З метою забезпечення швидкого та прозорого процесу митного оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території України першочергово необхідно здійснити експертну оцінку автомобіля.

Під час визначення митної вартості транспортних засобів, які були у використанні, в обов'язковому порядку враховуються такі відомості про автомобіль: загальне значення відсотка зменшення вартості транспортного засобу залежно від технічних, технологічних характеристик та особливостей оцінки, умов та терміну його

експлуатації, обслуговування, зберігання, технічного стану, а також залежно від його комплектності, укомплектованості та відсотка зменшення (збільшення) вартості транспортного засобу або величини пробігу тощо [5, 6]. Під час контролю правильності визначення митної вартості транспортних засобів, що були у використанні, посадові особи митниці використовують такі джерела цінової інформації:

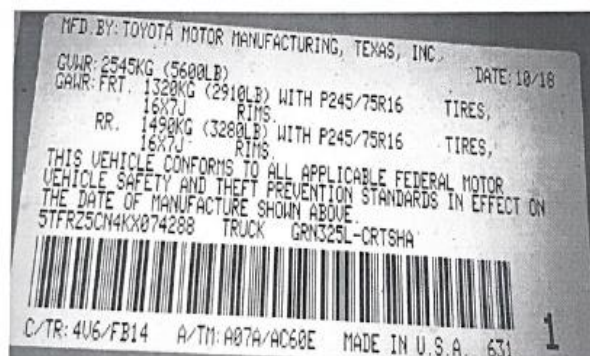
- спеціалізований програмно-інформаційний комплекс ЄАІС ДФС;
- періодичні видання – автокаталоги, зокрема “SuperSchwacke” [4];
- Методику товарознавчої експертизи та оцінки дорожніх транспортних засобів, затверджену наказом Міністерства юстиції України та Фонду державного майна України від 24.11.03 №142/5/2092 [7];
- висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, що мають відповідні повноваження згідно із законодавством;
- ресурси мережі Інтернет [1].

З метою недопущення заниження митної вартості товарів здійснюється ретельна перевірка документів, що подаються до митного оформлення. У разі встановлення, що документи, які підтверджують митну вартість, містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складової митної вартості товарів чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, в обов'язковому порядку здійснюються запити додаткових документів, передбачених частиною третьою статті 53 Митного кодексу України [5].

Оцінюваний транспортний засіб марки “Toyota Tacoma” відображено на рис. 2.

Рис. 2. Оцінюваний транспортний засіб марки “Toyota Tacoma”, представлений на дослідження

Рис. 3. Заводська ідентифікаційна наліпка

Під час огляду ТЗ установлюється візуальна відповідність ідентифікаційного номера (VIN) даним, зазначеним у реєстраційних документах. При ідентифікації колісного транспортного засобу (КТЗ) установлювалися його марка, модель, модифікація, об'єм двигуна, дата виготовлення, його комплектність. Оцінка ТЗ здійснюється переважно із застосуванням бази оцінки, яка відповідає ринковій вартості. Ринкова вартість визначається із урахуванням ідентифікаційних даних КТЗ та його технічного стану. Ринкова вартість КТЗ враховує його комплектність, укомплектованість і фактичний технічний стан, термін експлуатації, величину пробігу, умови, в яких він експлуатувався (зберігався), особливості кон'юнктури ринку регіону [8].

Основним та найбільш вірогідним підходом (методом) для визначення ринкової вартості КТЗ поряд з дохідним та витратним є порівняльний підхід (метод), що базується на аналізі цін продажу та поточних цін пропозиції до продажу ідентичних або, в окремих випадках, аналогічних КТЗ з наступним коригуванням цих цін за рахунок відмінностей між параметрами оцінюваного КТЗ і усередненими довідковими, який і регламентується методикою товарознавчої оцінки КТЗ [7, п. 3.2].

Виходячи з формулювання питання постанови та відомих обставин справи, метою даної оцінки є визначення вартості нерозмитненого і незареєстрованого в Україні автомобіля, який на задану дату оцінки увозився з-за кордону на митну територію України, тобто у даному дослідженні базою оцінки є “вартість КТЗ, що ввозиться на митну територію

України” - вартість, яка характеризує витрати на його придбання за межами України (в країні придбання або у країнах-експортерах) без врахування можливих додаткових витрат на його доставку до митного кордону України (транспортних витрат, витрат на навантаження/розвантаження/ перевантаження, страхування, а також комісійних, брокерських і інших можливих витрат).

Ринкова вартість дорожніх транспортних засобів (С), що ввозяться на митну територію України, визначається (коригується) за формулою [7, п. 7.35.3]:

$$C = C_{\text{ср}} (1 \pm (\Gamma_{\text{к}} / 100) \pm (D_3 / 100)) \pm C_{\text{дод}}$$

де $C_{\text{ср1}}$ – середня ринкова ціна дорожнього транспортного засобу, що ввозиться на митну територію України, у країні придбання чи в країнах-експортерах - величина, яка еквівалентна найбільш вірогідній вартості продажу сукупності ідентичних чи аналогічних КТЗ визначеної марки, моделі, з відповідним роком виготовлення і строком експлуатації на визначений момент часу, в країні придбання – експортері чи у провідних країнах-експортерах, з дотриманням вимог, що відповідають поняттю “ринкова вартість” (див. вище поняття та терміни).

Величина середньої ринкової ціни дорожнього транспортного засобу, що ввозиться на митну територію України, залежить тільки від його марки,

моделі, року виготовлення та рівня фактичних ринкових цін, що склались на ідентичні або (в окремих випадках) аналогічні КТЗ в країні придбання чи у провідних країнах-експортерах. Автомобілі досліджуваної марки і моделі є продуктом масового серійного виробництва, тому середня ринкова ціна досліджуваного автомобіля, що ввозиться на митну територію України, визначається основним, пріоритетним (найбільш вірогідним) методом – *методом прямого порівняння*, виходячи з даних спеціальної довідкової літератури про ринкові ціни продажу ідентичних КТЗ в країні придбання чи в провідних країнах-експортерах, за формулою:

$$C_{\text{ср}} = C_{\text{д}} * K,$$

де $C_{\text{д}}$ – середня ціна КТЗ, що був у користуванні, відповідного строку експлуатації згідно з довідковою літературою чи інформацією спеціалізованих джерел, що відображає ціни КТЗ у країні придбання або в провідних країнах-експортерах;

K – коефіцієнт приведення вартості КТЗ у провідній країні-експортері до його вартості в країні придбання. Для КТЗ, що ввозяться з провідних країн-експортерів (Німеччини, США), $K = 1,0$.

Важливими у визначенні вартості транспортного засобу є фактори підвищення та зниження митної вартості автомобіля (табл. 2).

Таблиця 2

Фактори, що впливають на відсоток зміни вартості ТЗ

Найменування фактора	Нормативний відсоток корегування вартості ТЗ	Прийнятий відсоток
<i>Фактори підвищення вартості:</i>		
Відсутність корозійних пошкоджень складових частин кузова легкових автомобілів	10	0
Відсутність слідів аварійних пошкоджень і перефарбування кузова легкових автомобілів	5	0
Виконано капітальний ремонт двигуна не більше як за 1 рік до дати оцінки	5	0
Виконано капітальний ремонт кузова з повним пофарбуванням не більше як за 3 роки до дати оцінки	15	0
Виконано заміну кузова на новий не більше як за 5 років до дати оцінки	30	0
<i>Фактори зниження вартості:</i>		
ДТЗ експлуатувався в режимі таксі	15	0
Зміна декількох власників ДТЗ протягом трьох років	5	0
ДТЗ перебував у повній або частковій власності юридичної особи	5	0
ДТЗ експлуатувався в умовах автошкіл	20	0
ДТЗ експлуатувався як швидка медична допомога (окрім санітарних машин)	15	0
ДТЗ застосовувався поза дорогами загального користування (не менше 30% пробігу)	10	0
ТЗ має сліди відновлення трьох і більше деталей кузова	10	0
ТЗ має сліди відновлення менш ніж трьох деталей кузова	4	0
Наявність агрегатів та вузлів, що потребують ремонту (Сліди підтікання олів та пального; підвищена димність і шумність двигуна, порушення функціональних можливостей тощо)	10	0
ДТЗ пофарбовано в колір, який не користується попитом	1.5	0
Всього:		0

Відсоток додаткового зменшення вартості транспортних засобів як наслідок наявних корозійних пошкоджень, пошкоджень обшивки та порушення лакофарбового покриття

Назва елементів складових частин кузова КТЗ	Нормативний відсоток коректування вартості КТЗ	Прийнятий відсоток корегування вартості КТЗ
ЕЛЕМЕНТИ КУЗОВА (пошкодження корозією)		
Панелі підлоги кузова	4.0	0
коробок жорсткості (лонжеронів, поперечин, підсилювачів, рами підмоторної)	6.0	0
Порога підлоги	1.0	0
брязковиків передніх крил	2.0	0
щита передка	3.0	0
Панелі передка (полки щитів радіатора)	1.0	0
брязковика облицювання радіатора	0.3	0
стояків боковин	4.0	0
арок боковин (брязковиків боковин)	2.0	0
панелей боковин	2.0	0
Двері	0.5	0
панелі задка	0.5	0
полки задка з перегородкою	0.5	0
панелі стелі	1.0	0
панелі бічної задньої	0.3	0
крила знімного	0.5	0
крила незнімного	1.0	0
Капота	0.5	0
кришки багажника	0.5	0
забруднення, ушкодження, потертості оббивки салону	1.0	0
забруднення, ушкодження, потертості оббивки сидінь	2.0	0
ПОФАРБУВАННЯ КУЗОВА (дефекти ЛФП)		
різнтон, подряпини, відшарування, патьоки фарбування кузова	3.0	0
ХРОМОВАНІ ДЕТАЛІ		
корозія, потемніння, відшарування хромованих покриттів	3.0	0
СКЛЮ (потертості, пошкодження)		
потертості, пошкодження скла	0.5	0
Всього:		0

У табл. 3 подано відсоток додаткового зменшення вартості транспортних засобів.

Для з'ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, призначається *автотехнічна експертиза*, яка проводиться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень. Основним завданням автотоварознавчої експертизи під час митного оформлення є визначення вартості колісних транспортних засобів та їх комплектуючих, а також вирішення питань розміру пошкодження колісного ТЗ, підтвердження дати виготовлення автомобіля.

Для вирішення поставлених питань експерту-автотоварознавцю надаються колісний ТЗ та супровідні документи, які мають відношення до реєстрації цього колісного ТЗ. Технічний огляд

автомобіля здійснюється в світлий час доби на майданчику тимчасового зберігання транспортних засобів відділу митного оформлення. За результатом ідентифікації КТЗ та вивчення документації встановлюється марка та модель автомобіля [9].

Беручи до прикладу автомобіль марки "Mercedes-Benz", модель "Sprinter", ідентифікаційний номер КТЗ: WDAPF4CC0GP304492, визначимо дату виготовлення автомобіля. Таким чином, згідно з кодуванням в ідентифікаційному номері досліджуваного КТЗ (10-та позиція номера «G») рік виготовлення – 2016 р.

Також отримати відомості щодо дати виготовлення КТЗ можна в результаті його перевірки VIN-коду за допомогою програмного комплексу (рис. 4) та інформаційних джерел (рис. 5).

Результати перевірки КТЗ по VIN-коду

AUTOVIN	Описание автомобиля
W D A P F 4 C C 0 G P 3 0 4 4 9 2	
Страна-изготовитель	Germany
Предприятие	Daimler - Chrysler AG
Марка модель	MERCEDES-BENZ 524,509-518CDI
Модельный год	2016
Дата изготовления	2016 - June
Место изготовления	
Тип кузова	PANEL VAN
Цвет кузова	9744;
Тип двигателя	642.896= 2 987 cc Diesel:135-140kW
Номер двигателя	642896 41 869477
Тип коробки передач	5AT
Контрольный знак	Соответствует
Комментарий	Manufactured 2010 -

Рис. 4. Перевірка VIN-коду за допомогою програмного комплексу

Відповідно до пунктів 6.3, 6.3.1 та 6.3.3 визначення дати виготовлення КТЗ здійснюється на підставі даних виробника автомобіля, які зазначаються у VIN-кодi, а у разі, якщо календарну дату виготовлення визначити неможливо, то за основу береться модельний рік виготовлення з урахуванням календарної дати першого документального підтвердження будь-якої дії з даними КТЗ. При визначенні року виготовлення КТЗ враховуються дані виробника, які у відповідності до стандарту

ISO 3779-1983(ДСТУ ISO 3779:2012) кодують у VIN-кодi [10].

VIN-код (номер кузова) автомобіля містить 17 символів, до складу VIN-коду входять три частини: WMI – 3 символи, VDS – 6 символів, VIS – 8 символів. Відповідальними за унікальність VIN-коду є виробник або дочірні компанії, яким виробник делегує відповідальність за виробництво КТЗ. Код року виготовлення відображається у третій (розпізнавальній – VIS) частині VIN-коду та відповідає його десятому символу.

Рис. 5. Перевірка VIN-коду за допомогою спеціалізованих інтернет-ресурсів

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Світовий автомобільний ринок конкурентний та динамічний у своєму розвитку, здатний реагувати на зміни в соціально-економічному становищі в розрізі кожної країни. Розвиток вторинного ринку автомобілів в Україні

змушує оперативно реагувати економічну систему. Однак недосконалість реформ митної системи вимагає постійного розроблення і впровадження критеріїв ідентифікації при здійсненні авто-технічної та автотоварознавчої експертизи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Спеціалізовані електронні майданчики продажу транспортних засобів в країнах придбання: www.mobile.de; [www.autoline](http://www.autoline.com); www.allegro.pl; <https://autoastat.com>; <https://autoauctions.io>; <https://www.cars.com>; <https://www.auctionexport.com>; <https://www.iaai.com>; <https://www.copart.com>; <https://www.auto24.ee>; <https://auto.ria.biz>.
2. Калініна Ю. О. Стан та перспективи розвитку експортно-імпорتنних операцій підприємств / О. Ю. Калініна // Міжнародна економіка. – 2019. – № 9. – С. 10-14.
3. Леснікова М. В. Статистичні класифікації у зовнішній торгівлі послугами, огляд та застосування / М. В. Леснікова // Статистика України. – 2014. – № 2. – С. 58-63.
4. Basis SuperSCHWACKE 01/2020, версія 26.11.5601.
5. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. зі змінами і доповненнями № 2177-VIII від 07.11.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо ввезення транспортних засобів на митну територію України : Закон України від 08.11.2018 року № 2612-VIII.
7. Про затвердження Методики товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів : Наказ МЮ та ФДМУ від 24.11.2003 року № 142/5/2092 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03>.
8. Про затвердження Національного стандарту № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” : Постанова КМУ від 10.09.2003 р. № 1440 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п>.
9. Идентификация автомобилей – 2002. Прайс-Н Союз НАМИ, 2002.
10. Комп'ютерна програма “Auto VIN”. Науково-дослідне бюро судових експертиз “Сантодор”, Київ, 2009 р.

REFERENCES

1. Spetsializovani elektronni majdanchyky prodazhu transportnykh zasobiv v krainakh prydbannia, available at: www.mobile.de; [www.autoline](http://www.autoline.com); www.allegro.pl; <https://autoastat.com>; <https://autoauctions.io>; <https://www.cars.com>; <https://www.auctionexport.com>; <https://www.iaai.com>; <https://www.copart.com>; <https://www.auto24.ee>; <https://auto.ria.biz>.
2. Kalinina, Yu. O. (2019), Stan ta perspektyvyv rozvytku eksportno-importnykh operatsiy pidpryemstv, *Mizhnarodna ekonomika*, № 9, s. 10-14.
3. Liesnikova, M. V. (2014), Statystychni klasyfikatsii u zovnishnij torhivli posluhamy, ohliad ta zastosuvannia, *Statystyka Ukrainy*, № 2, s. 58-63.
4. Basis SuperSCHWACKE 01/2020, versiiia 26.11.5601.
5. Mytnyj kodeks Ukrainy № 4495-VI vid 13.03.2012 r. zi zminamy i dopovnenniamy № 2177-VIII vid 07.11.2017 r., available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Pro vnesennia zmin do Mytnoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy schodo vvezennia transportnykh zasobiv na mytnu terytoriiu Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 08.11.2018 roku № 2612-VIII.
7. Pro zatverdzhennia Metodyky tovaroznavchoi ekspertyzy ta otsinky kolisnykh transportnykh zasobiv : Nakaz MYu ta FDMU vid 24.11.2003 roku № 142/5/2092, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03>.
8. Pro zatverdzhennia Natsional'noho standartu № 1 “Zahal'ni zasady otsinky majna i majnovykh prav” : Postanova KМУ vid 10.09.2003 r. № 1440, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-p>.
9. Ydentyfikatsiya avtomobylej – 2002. Prais-N Soiuz NAMU, 2002.
10. Komp'iuterna prohrama “Auto VIN”. Naukovo-doslidne biuro sudovykh ekspertyz “Santodor”, Kyiv, 2009 r.

Стаття надійшла до редакції 31 березня 2020 р.